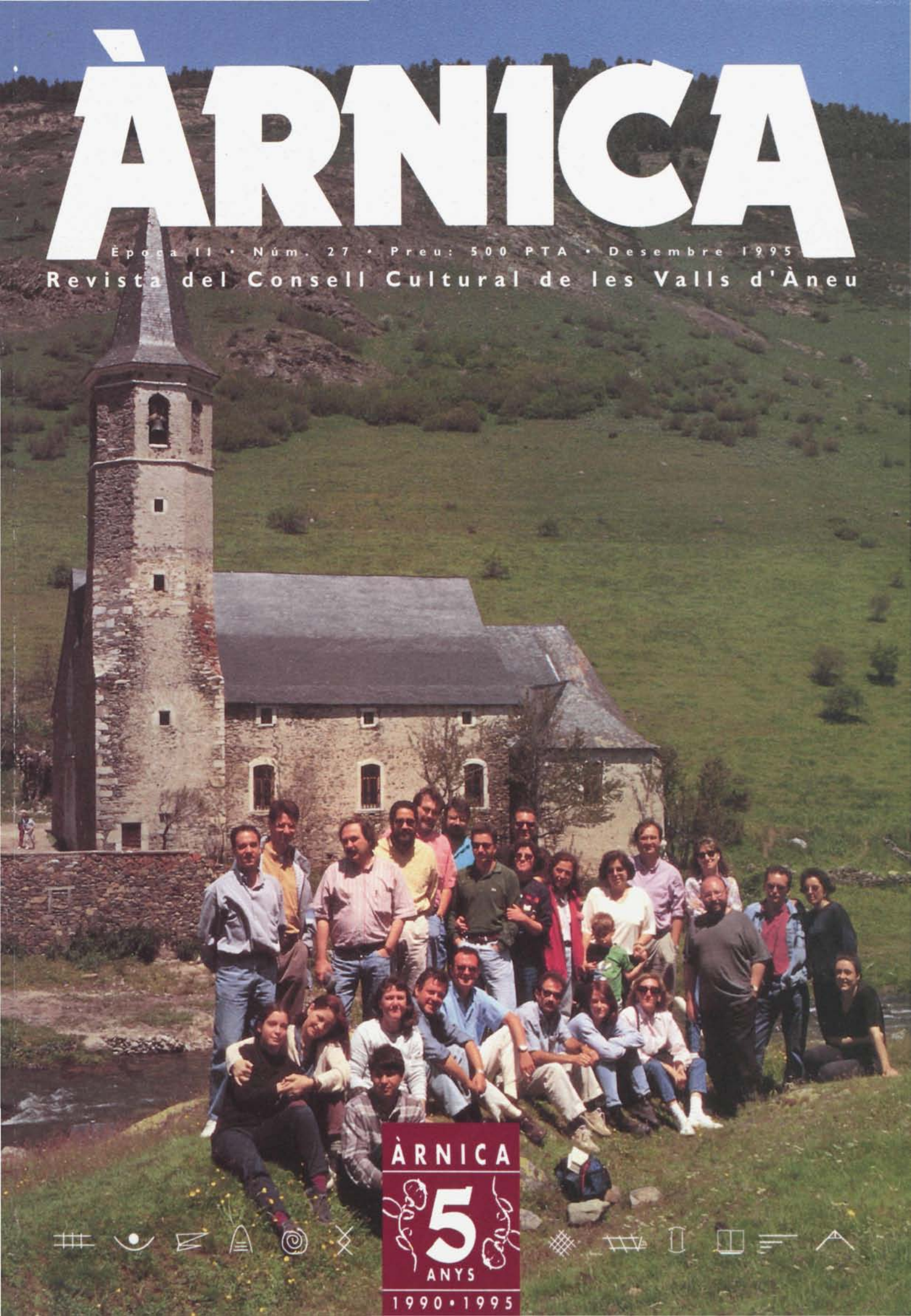

ÀRNICA

Època II • Núm. 27 • Preu: 500 PTA • Desembre 1995

Revista del Consell Cultural de les Valls d'Àneu

ÀRNICA

5
ANYS

1990 • 1995

Nabius, el logotip del cinquè aniversari de l'Àrnica. Fitotopònim basc que, segons J. Coromines, donà nom a les Valls d'Àneu (Vallis Anabiensis).

La pipida

Portada: *Escriptors a Montgarri*
Foto: Joan Blanco

4

Un cop d'ull a l'església de la Catalunya d'avui
Entrevista a monsenyor Joan Martí i Alanís, bisbe d'Urgell

Contraportada: *Retaule de Sorpe*
Foto: Carles Aymerich

Lo vistaire

9

Maria Mercè Marçal
El retorn

Lo bisbot

14

Ratasia de nous
Ester Isus i Barado

Lo rovell de l'ou

15

El retaule renaixentista de Sorpe
Josep M. Xarrié i Rovira
Cap del servei de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat

L'arna

23

Arquitectura i territoris de muntanya. Més enllà dels tòpics
Carles Llop i Torné

La mosquera

29

El despertar de la muntanya
Ramon Morell

La grípia

32

Dossier

Lo coder

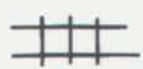
34

"Llera" i "rai": dos mots pirinencs amb fortuna literària
Hèctor Moret

38

II Trobada d'escriptors al Pallars Sobirà (valls d'Àneu)

*Persevera
Per severa,
Per se vera*

La perseverança en l'assoliment de fites difícils, complicades, autèntiques, d'allò que *per se té* valor afegit, acaba tenint compensacions reconfortants.

No deixa de ser singular que les valls d'Àneu, aquesta subcomarca del Pallars Sobirà, hagi rebut en el període d'un lustre dues vegades el Premi Nacional de Cultura Popular i que, juntament amb el de l'Ateneu Popular de Ponent, siguin els tres únics premis nacionals atorgats a les comarques lleidatanes d'ençà que el 1989 s'intituïren els guardons.

L'any 1991 el rebia el Consell Cultural, la institució matriu que ha generat i genera un dels projectes més engrescadors de recuperació, conservació, difusió i restitució del patrimoni cultural. Recentment, l'Ecomuseu de les valls d'Àneu, plançó avantatjat del Consell Cultural, ha estat distingit, també, amb els llorers del reconeixement. El premi sintetitza la recompensa del treball ben fet però, alhora, obliga i força el patronat que actualment el regeix a mantenir i a renovar sense discussió l'oferta científica heretada.

Ara i adés, la saba cultural flueix, ben programada, per les pàgines de la revista. La portada i la contraportada són il·lustratives de sengles activitats que progressivament donen fruit. La segona trobada d'escriptors, immortalitzada en l'eterna solitud de Montgarri, és una finestra oberta a experiències i sensacions d'enllà d'Àneu, un llaminer reclam que les institucions locals i comarcals cal que valorin convenientment. El patrimoni artístic, representat pel retaule gòtic de Sorpe, és una anella més en la progressiva recuperació dels béns patrimonials de la terra d'Àneu, que s'iniciava amb el retaule de Son i la mare de Déu de les Neus d'Àrreu, prosseguia amb el retaule de Santa Caterina de Jou i conclouïa amb la presentació, el dia 23 de setembre, d'aquesta altra joia del gòtic, ben acompanyada d'essència romànica en la talla de Sant Pere i en les entranyables fustes de l'antic baldaquí.

Ara, en el degoteig, lent i constant, esperen pacientment la mà revifadora els ornamentats retaules barrocs.

Mentrestant, el Consell Cultural i *Àrnica* us desitgen unes bones festes nadalenques i un prometedor 1996. Salut i dilecció!, que deien els medievals.

Director: Ferran Rella i Foro.

Coordinador: Joan Blanco i Barrilado.

Equip de redacció: Jordi Abella, Carme Font,

Ester Isus, Carme Mestre.

Producció gràfica: Raül Valls - Disseny: Anna Tor.

Impressió: Arts Gràfiques Bobalà.

DL: L-134-1990

ISSN: 1130-5444

Adreça de l'editor: Consell Cultural de les Valls d'Àneu.

Carrer Major, 6 - 25580 Esterrí d'Àneu.

ÀRNICA fa constar que el contingut dels articles publicats reflecteix únicament l'opinió de llurs sotasignats.

Amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, la Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida.

Arquitectura i territoris de muntanya. Més enllà dels tòpics

Lluny ens queda el record de la primera endinsada per les valls interiors del Pirineu clos i ancorat en la profunditat d'una història secular. Records impregnats de la força del territori: dur i esquerp en els contraforts alpins, les congestes i les geleres, blancs enlluernadors d'espurnes solars espetegant les topografies nevades; verds forts dels boscos i suaus contrastos dels prats; aigües en curs davallant dels llacs clivellant les terres, foradant la roca; poblets senyers dalt els penyals guaitant les valls; viles mercat a frec dels rius vigorosos; escampall de bordes i pletius per aprofitar tot un vast territori colonitzat per una agromaderia sofrida i constant. Viure a muntanya és, en qualsevol cas, una expedició que cal preparar per superar les maltempsades, per guarir-se de l'imprevist, per gaudir d'un territori íntegre. Cal anar més enllà dels tòpics i descobrir els valors i els contravalors d'aquestes contrades, les contradiccions de la qualitat territorial i les dificultats de sobreviure en una economia feixuga de cicles productius difícils i cada com més en recessió, mancats de serveis elementals com ara l'accés, les comunicacions, la sanitat.

L'èxode poblacional ja iniciat el segle passat ha marcat profundament l'essència dels territoris de muntanya i ha generat a cops una certa desconfiança col·lectiva envers el futur. I un territori sense projectes, sense perspectiva, pot esdevenir una reserva, un gueto i, en el pitjor dels casos, una relíquia de la història.

Sembla, tanmateix, que la resistència de la geografia potent i infranquejable s'està esmunyint al pas de cada nova primavera per les facilitats amb què les noves comunicacions penetren en aquest territori, i perquè hom detecta que hi ha capacitat i voluntat per crear noves iniciatives de vida. Des de la influència de la indústria hidrològica fins a les noves formes del turisme lúdic i els nous esports de muntanya, es detecta una predisposició per adaptar-se a les noves demandes que planen sobre el territori. Tant és així que la transformació de les formes de vida, lligada als canvis en les formes de produir, ha capgirat, antropològicament parlant, l'ancestral interrelació històrica entre paisatge i societat. Cal, tanmateix, no refiar-se de l'emmirallament d'obtenir resultats ràpidament,

Territoris de muntanya. Integració dels nuclis en el paisatge. A la foto, les valls d'Àneu.
(Fotografia: Josep Àngel Corbella)

